

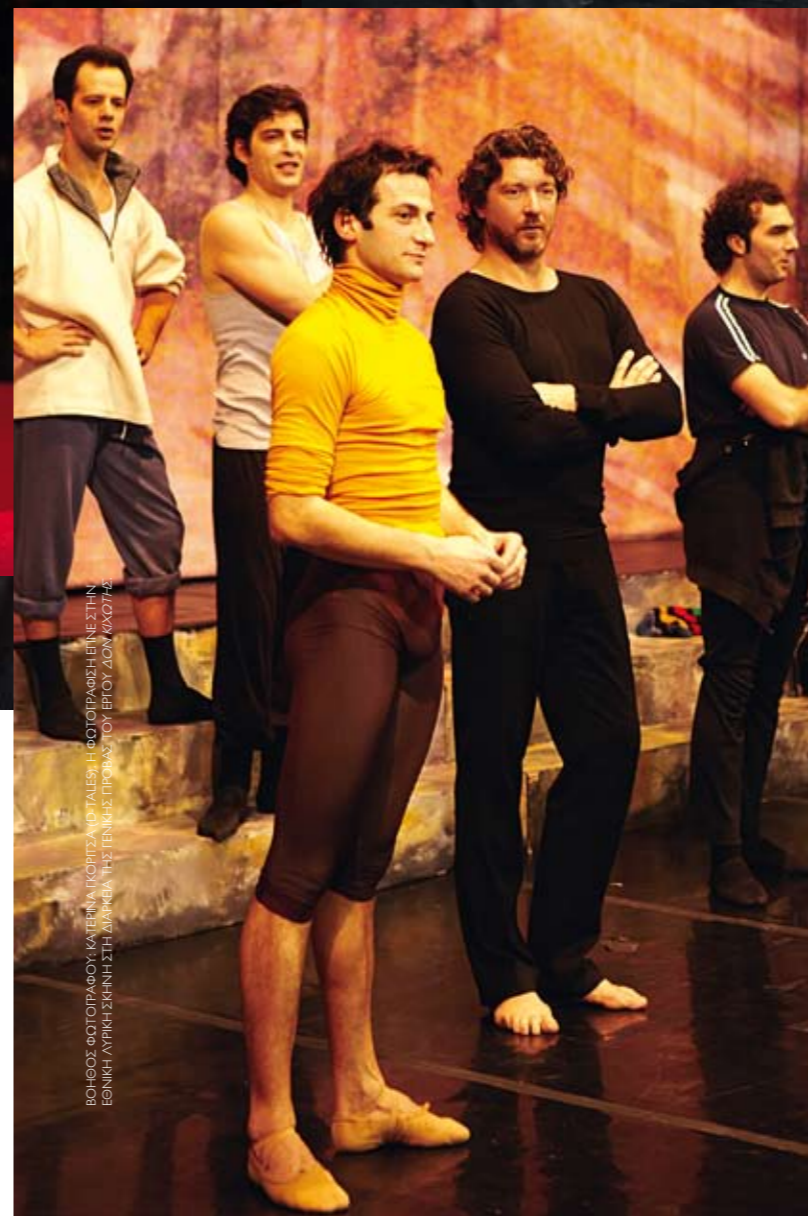
RENATO
TZANELLA

Η μεγάλη επιτροφη της Λυρικής Σκηνής

Μέσα στην οικονομική ύφεση οι παραστάσεις της Εθνικής Λυρικής Σκηνής σημειώνουν επιτυχία και μαγεύουν όλο και περισσότερους θεατές. Παραδόξως, ακόμα και το σονομπ σε κλασικά ρεπερτόρια νεανικό κοινό. Η ΕΛΣ φιλοδοξεί να γίνει ένα ίδρυμα αντάξιο μιας μεγάλης πρωτεύουσας και ο νέος Διευθυντής του Μπαλέτου Ρενάτο Τζανέλα μοιάζει να το έχει πάρει προσωπικά.

ΑΠΟ ΤΗ ΒΑΣΩ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΣΑΤΣΑΝΗ (D-TALES)
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΗΣΗΣ: ΓΙΩΤΑ ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΝΤΑ ΞΥΠΟΛΥΤΟΣ
ΣΤΙΣ ΠΡΟΒΕΣ, Ο
ΡΕΝΑΤΟ ΤΖΑΝΕΛΑ
ΜΙΛΑ ΜΕ ΣΥΓΚΙΝΗ-
ΣΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ 60 ΧΟ-
ΡΕΥΤΕΣ ΤΟΥ ΜΠΑ-
ΛΕΤΟΥ ΤΗΣ ΕΛΣ.

ΒΟΗΘΟΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΥ: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΟΡΡΙΣΣΑ (D-TALES) ΦΩΤΟΓΡΑΦΗΤΗΣ ΣΤΗΝ
ΕΘΝΙΚΗ ΛΥΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΣΤΗ ΛΑΡΙΣΑ. Η ΕΤΕΡΗ ΠΡΟΦΑΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΔΟΝ ΚΑΟΤΖ

◆ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΧΕΙ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙ ότι η κρίση τροφοδοτεί την τέχνη. Και αυτή είναι ίσως μια καλή στιγμή για να επαναπροσδιορίσουμε τις ανάγκες, τις αξίες, τα αισθητικά μας κριτήρια, αντί να «κηδεύουμε» τις lifestyle εμμονές μας και να αφορίζουμε τους ανθρώπους που συμβόλιζαν τον όρο «καλοπέραση» μέχρι πρόσφατα. Δεν ξέρω αν αυτό θα λέγεται Όπερα, Μπιενάλε, Τρίτο Πρόγραμμα ή Εθνικό Θέατρο. Το μόνο που ξέρω είναι ότι όλο και περισσότεροι αναζητούν την ουσία, το διέξοδο από το αδιέξοδο, το αισθητικό αντίδοτο που θα τους γαληνέψει την ψυχή. Και αυτός μάλλον θα είναι ο νέος ρόλος-πρόκληση των τεχνών: όχι να σοκάρουν, αλλά να απογειώσουν.

Το 2015 η Εθνική Λυρική Σκηνή θα μετακομίσει από το κλασικό «Ολύμπια» της οδού Ακαδημίας στο νέο κτίριο του Ρέντζο Πιάνο στο Φάληρο και η αναγέννησή της φαίνεται να προετοιμάζεται από τώρα. Έχοντας ευτυχώς εξαιρεθεί από το νέο νόμο περί ενιαίου μισθολογίου στο δημόσιο, η ΕΛΣ, υπό την καλλιτεχνική διεύθυνση του μαέστρου Μύρωνα Μιχαηλίδη, διπλασίασε φέτος τις παραγωγές της, οργάνωσε το σύστημα προπώλησης των ειστηριών, έγινε πιο εξωστρεφής επικοινωνιακά, μείωσε το δανεισμό της και παρουσιάζει για πρώτη φορά πρωτογενές πλεόνασμα. Και αυτό δεν είναι αποτέλεσμα μόνο επιτυχημένων διοικητικών αποφάσεων, αλλά και αποτέλεσμα της κλισέ ατάκας του θεατρικού κόσμου «περνάμε καλά στα παρασκήνια και αυτό βγαίνει στο κοινό». Ναι, οι άνθρωποι της Λυρικής Σκηνής είναι ενθουσιασμένοι με το κλίμα που επικρατεί και υπερτονίζουν την καλή σχέση μεταξύ του καλλιτεχνικού διευθυντή και του Ρενάτο Τζανέλα. «Είναι τρομερό διδύμο» λέει η Ηώ Καλοχρήστου, η βοηθός του Τζανέλα. «Είναι εντυπωσιακό που η ΕΛΣ πηγαίνει τόσο καλά μέσα στην κρίση. Ο Ρενάτο από την αρχή ταίριαξε απόλυτα στην ομάδα. Έχει θετική ενέργεια, ευγένεια, χιούμορ, η πόρτα του γραφείου του είναι πάντα ανοιχτή. Έκανε τους χορευτές να νιώσουν σημαντικούς».

Ο Ρενάτο Τζανέλα είναι μια χρυσή μεταγραφή της Λυρικής. Γεννήθηκε το 1961 στη Βερόνα της Ιταλίας και ξεκίνησε το μπαλέτο σε σχετικά μεγάλη ηλικία για επαγγελματία χορευτής, στα 17. Τελειοποίησε τις σπουδές του στις Κάννες, δίπλα στη Ροσέλα Χάιταουερ. Η επαγγελματική του πορεία ξεκίνησε από το Μπαλέτο της Βασιλείας στην Ελβετία, συνέχισε στο Μπαλέτο της Στουτγάρδης, ενώ από το 1995 ως το 2005 διετέλεσε Διευθυντής του Μπαλέτου στην Κρατική Όπερα της Βιέννης. Έχει δημιουργήσει περισσότερες από 70 χορογραφίες και έργα του έχουν χορέψει καλλιτεχνικά διεθνούς κύρους σε κορυφαίες σκηνές του κόσμου. Η απόφασή του να έρθει στην Ελλάδα ήταν πολύ συνειδητή, καθώς για εκείνον είναι σπουδαία πρόκληση να δώσει ταυ-

«Βάλε στόχο το φεγγάρι,
κι αν τυχόν αβτοχήσεις, ίσως
πετύχεις κανένα αβτέρι».

Πουκάμισο
Valentino,
CAROUZOS.

τότητα στο μπαλέτο της ΕΛΣ. Συναντηθήκαμε στην πρόβα τζενεράλε του *Don Kixώτη*. Ο Ρενάτο μόλις είχε έρθει από την Ελβετία και θα έφευγε ξανά την επόμενη μέρα. Η ζωή του είναι διαρκώς σε ένα αεροπλάνο. Εκείνος ζει στην Αθήνα, ενώ η οικογένειά του –η γυναίκα και τα 4 παιδιά του–, στη Βιέννη.

Από την Κρατική Όπερα της Βιέννης στην Εθνική Λυρική Σκηνή της Αθήνας. Η μεγαλύτερη πρόκληση για να αναλάβετε αυτή τη θέση;

Έφυγα από τη Βιέννη ύστερα από 10 χρόνια που σκηνοθετούσα και χορογραφούσα, ενώ παράλληλα ήμουν και υπεύθυνος του διδακτικού τμήματος της σχολής χορού. Ήταν μια έντονη δεκαετία επαγγελματικά. Αλλά εγώ ένιωθα όλο και πιο δυνατή τη φωνή μέσα μου να μου λέει ότι η χορογραφία πρέπει να γίνει ξανά η προτεραιότητά μου. Γιατί δουλεύοντας σε ένα τόσο μεγάλο οργανισμό, όπως η Όπερα της Βιέννης, που ανεβάζει αμέτρητες παραγωγές κάθε χρόνο, αναλώνονται στα διοικητικά, στα συμβόλαια, στα οικονομικά. Ήμουν πολύ νέος όταν ανέλαβα. Ήμουν μόνο 33 ετών όταν βρέθηκα να διευθύνω μια ομάδα 100 χορευτών. Κάποια στιγμή ένιωσα ότι η καλλιτεχνική μου πλευρά δεν εξελισσόταν όσο ήθελα. Η γραφειοκρατία και το σύστημα καταλάμβαναν την ψυχή μου. Ένωθα ότι έπρεπε να κάνω ένα βήμα πίσω και να ξαναρχίσω από την αρχή. Παρατηρήθηκα λοιπόν και για πέντε-έξι χρόνια γύριζα τον κόσμο χορογραφώντας και δίνοντας παραστάσεις. Ένωθα πολύ ευτυχής, βέβαιος ότι είχα πάρει τη σωστή απόφαση, αλλά ύστερα αισθάνθηκα πάλι να μου λείπει η σχέση με το θέατρο, με την ομάδα... Ήμουν σαν χαμένο παιδί δίχως σπίτι. Όταν δούλεψα πρώτη φορά στην Ελλάδα, τον Ιανουάριο του 2009, είπα «Αυτό είναι το μέρος που θα ήθελα να πάω» και όταν άνοιξε η θέση του Διευθυντή Μπαλέτου, δέχτηκα αμέσως. Η πρόκληση είναι ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει κάποια κληρονομιά, μια συγκεκριμένη ταυτότητα της Λυρικής Σκηνής. Δεν χρειάζεται να προστατεύσεις ή να διατηρήσεις κάτι. Είσαι απόλυτα ελεύθερος να χτίσεις κάτι καινούριο. Ανεβάζοντας τον *Ρωμαιο* στο Μέγαρο Μουσικής τον Ιανουάριο και προετοιμάζοντας τον *Ρωμαιο* και *Ιουλιέτα* που θα ανέβει το Μάιο, νιώθω πως έχω μια δημιουργική ελευθερία.

ΣΤΗΝ ΠΡΟΒΑ
ΤΟΥ ΔΟΝ
ΚΙΧΩΤΗ ΜΕ ΤΗΝ
ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΡΙΑ
ΕΥΡΙΑΙΚΗ
ΙΣΑΑΚΙΔΟΥ.

Ακούστηκαν εξαιρετικές κριτικές για τον *Φάουστ*. Έχω την αίσθηση ότι η ΕΛΣ έχει γίνει ένα πιο εξωστρεφές ίδρυμα.

Αυτό που μου άρεσε εδώ ήταν η προοπτική για τα πράγματα που μπορούν να γίνουν. Ο νέος καλλιτεχνικός διευθυντής, ο μάστρος κ. Μιχαηλίδης, δεν είναι ένας τεκνοκράτης μάντζερ. Κατανοεί και βρίσκει κοντά στους χορευτές, γιατί είναι και ο ίδιος καλλιτέχνης. Εγώ φροντίζω τα υπόλοιπα που συμβαίνουν στη σκηνή, οπότε έχουμε ένα ωραίο, αρμονικό αποτέλεσμα. Γνωρίζουμε και οι δύο ότι πρέπει να δημιουργήσουμε, να παράγουμε, να προκαλέσουμε, να σπάσουμε τα όρια... Ο κίνδυνος ελλοχεύει όταν αντί να σκέφτεσαι και να δημιουργείς, αρχίζεις να θυμάσαι. Και σε αυτή την περίοδο κρίσης είναι η ιδανική συγκυρία για να δημιουργήσουμε αντί να νοσταλγούμε τις περασμένες δόξες. Ο *Φάουστ* με ενθουσίασε όχι μόνο επειδή άκουσα άλλο ένα «μπράβο» στην καριέρα μου, αλλά –κυρίως– για την ένωση που δημιουργήθηκε μεταξύ της ομάδας.

Η αξία της συνεργασίας;

Ακριβώς. Είναι πολύ συγκινητική η ομάδα που υποστηρίζει τις ιδέες σου χωρίς να ξέρει ακριβώς πού θα οδηγήσουν. Δεν είναι εύκολο να εξηγήσεις το δημιουργικό σου ντελίριο, την τρέλα που έχεις στο μυαλό σου. Δεν μπορείς να εξηγήσεις την τρέλα, είσαι απλώς τρελός. Και αυτοί οι άνθρωποι με ακολούθησαν και με υποστήριξαν. Δεν υπερβάλλω. Ένα από τα ωραιότερα πράγματα που έχουν συμβεί στην καριέρα μου ήταν το χειροκρότημα στην πρεμιέρα του *Φάουστ*, όπου είχα όλη την ομάδα εκεί, τους χορευτές, τους σολίστ, τους μουσικούς, και νιώθαμε σαν να είχαμε πάρει το Champion's League. Αυτό που έψαχνα, νιώθω ότι το βρήκα εδώ.

Ποιο ήταν το εμπόδιο που έπρεπε να υπερβείτε αναλαμβάνοντας;

Οι χορευτές ήταν «πεινασμένοι», πρόθυμοι να κάνουν πράγματα. Με εμπνέουν και νιώθω ελεύθερος να δημιουργήσω μαζί τους. Επειδή είμαι πάρα πολύ παθιασμένος με αυτό που κάνω, δεν μου αρέσει να το αποκαλώ δουλειά, δεν μου αρέσει η ρουτίνα, η λογική του τύπου «μα αυτό το κάνουμε πάντα έτσι». Η αποστολή μου είναι η δημιουργικότητα και όταν ο αέρας γύρω μου το αποπνέει αυτό, νιώθω ευτυχισμένος. Ξέρω ότι δεν υπάρχει budget για ακριβές παραγωγές αυτήν τη στιγμή, αλλά το ανθρώπινο δυναμικό είναι αυτό που σε κάνει πλούσιο.

Ασχοληθήκατε με το μπαλέτο σε σχετικά μεγάλη ηλικία, σωστά;

Ναι, ήμουν παίκτης του μπάσκετ. Βρέθηκα εντελώς τυχαία σε μια πρόβα μπαλέτου και παρατηρώντας τους χορευτές να πετούν, να προσγειώνονται, να κάνουν στροφές με τόση χάρη, σκέφτηκα «Πόσο εστέτ άθλημα είναι αυτό. Μου αρέσει». Και σιγά σιγά το μπάσκετ μειώθηκε και αυξήθηκαν οι προπονήσεις στο μπαλέτο. Ευτυχώς, συνάντησα ανθρώπους που πίστεψαν στην ελκίρνειά μου, στην αφοσίωσή μου, στην αφέλεια μου και με βοήθησαν. Και επειδή είχα γενναιοδωρή υποστήριξη, ίσως γι' αυτό έγινα κι εγώ τόσο δοτικός. Επίσης, βασικό ήταν ότι ήθελα πάντα το καλύτερο, έθετα πολύ υψηλούς στόχους. Ήθελα καλή σχολή, καλούς καθηγητές και ως επαγγελματίας χορευτής πια προσπαθούσα να στοχεύσω σε δυνατές εταιρείες. Όπως λένε, «Βάλε στόχο το φεγγάρι και αν τυχόν αστοχήσεις, ίσως πετύχεις κανένα αστέρι».

Πρέπει να θέτουμε υψηλούς στόχους για να κατακτήσουμε το όνειρό μας;

Ο Στιβ Τζομπς έλεγε «Be hungry! Be foolish!». Ζούμε σε μια εποχή που οι συνθήκες μάς κλέβουν το συναίσθημα, την εμπιστοσύνη στον εαυτό μας, και οι πολιτικοί προσπαθούν να μας κάνουν να εξαρτώμαστε μόνο από αυτούς. Νιώθω ότι είναι πολύ σημαντικό να είσαι πεινασμένος, να έχεις μια αθάνα αφέλεια και να κυνηγάς με ελκίρνεια το όνειρό σου. Στην τέχνη το χρειάζεται και αυτό.

Ποιον ή τι θυσιάσατε για την καριέρα σας;

Θυσίασα την οικογένειά μου. Μόλις ξανασυνάντησα τον πατέρα μου, 77 ετών σήμερα, με τον οποίο δεν είχαμε επικοινωνία τα τελευταία 32 χρόνια, επειδή έγινα χορευτής. Αλλά και η οικογένειά μου δεν έχει μια νορμάλ ζωή μαζί μου. Δύο μέρες είμαι εκεί, δύο μέρες εδώ. Στο Βερολίνο, στη Βερόνα, στη Ζυρίχη, στη Βιέννη, στην Αθήνα και ξανά πίσω. Ο γιος μου λέει «Είσαι συνέχεια σε ένα αεροδρόμιο». Δυστυχώς, δεν μπορείς να τα έχεις και τα δύο. Θυσίασα την προσωπική μου ζωή για την καριέρα μου.

Τι κάνει κάποιον «καλλιτέχνη»;

«Καλλιτέχνες» υπάρχουν παντού: στο θέατρο, στον αθλητισμό, στην πομπική. Αποκαλείς κάποιον «καλλιτέχνη» επειδή έχει μια τρέλα μέσα του να υπερβεί τα όρια, να σπάσει τους φραγμούς και έχει το κουράγιο να υποστηρίξει τους ανθρώπους που, επίσης, υπερβαίνουν τον εαυτό τους.

Τι είναι αυτή η πείνα; Ματαιοδοξία;

Είναι πάντως μια πολύ κακή συνήθεια. Υπάρχουν δύο πλευρές, ειδικά αν είσαι επιτυχημένος καλλιτέχνης. Δεν είναι ότι θέλεις μόνο εσύ περισσότερα, αλλά και ο κόσμος περιμένει περισσότερα από σένα. Ο κόσμος κάνει την επιτυχία ενός καλλιτέχνη, όταν δηλαδή αποζητά όλο και περισσότερα από αυτά που έχεις να δώσεις.

Πιστεύετε ότι η κρίση –οικονομική, πολιτική και κοινωνική– θα ωθήσει τον κόσμο πιο κοντά στην τέχνη; Θα δούμε νέα καλλιτεχνικά ρεύματα να γεννιούνται;

Έτσι κι αλλιώς θα είναι νέα, γιατί τίποτα δεν είναι το ίδιο πια. Πριν υπήρχε μια διάσπαση εδώ στην Ελλάδα, μια απομόνωση, ο καθένας ήταν κλεισμένος στο μικρόκοσμο του. Τώρα υπάρχει περισσότερη συνεργασία, μεγαλύτερος διάλογος και αυτή είναι μια καλή αρχή. Και ναι, είναι αλήθεια ότι περισσότεροι πάνε στο θέατρο τώρα, παρά στις καλές εποχές. Γιατί φοβούνται να ανοίξουν την τηλεόραση και να ακούσουν όλες αυτές τις δυσάρεστες προβλέψεις για το μέλλον. Ενώ πηγαίνοντας στο θέατρο νιώθεις ότι «αναπνέεις» για δύο ώρες. Χάνεσαι μέσα σε φανταστικούς κόσμους, χωρίς να πρέπει να μιλάς ή να τηλεφωνείς.

Τι συμβουλή θα δίνετε σε ένα γονιό που δεν θέλει το παιδί του να γίνει χορευτής, ειδικά αν είναι αγόρι;

Θα τους έλεγα να μάθουν τα παιδιά τους καλύτερα, να ανακαλύψουν τα προσόντα τους και να προσπαθήσουν να υποστηρίξουν τα таланτά τους. Να τους προσφέρουν, αν έχουν τη δυνατότητα, όσο το δυνατόν μεγαλύτερη γκάμα παιδείας. Ποτέ δεν μου πέρασε από το μυαλό να επιβάλω στα παιδιά μου να ασχοληθούν με κάτι. Το μόνο που προσπαθήσα ήταν να τους προσφέρω μουσική εκπαίδευση, γιατί ήθελα να έρθουν σε επαφή με τον υπέροχο κόσμο της μουσικής. Με τα δύο μου μεγάλα παιδιά το εγχείρημα δεν πέτυχε. Θα προσπαθήσω με τα δύο μικρότερα, όμως.

Τι θα προτεινάτε σε έναν τουρίστα που θα ερχόταν στην Ελλάδα να δει;

Αυτό που θα του έλεγα σίγουρα είναι να μην επιστρέψει στην Ελλάδα για να ελέγξει αν έχουν αποκαταστήσει την οροφή της Ακρόπολης. Ιταλοί φίλοι μου που ζουν χρόνια εδώ λατρεύουν το ελληνικό θέατρο. Δυστυχώς εγώ λόγω της γλώσσας δεν μπορώ να το εκτιμήσω. Ξέρω ότι υπάρχουν πολύ αξιόλογες θεατρικές παραστάσεις.

Όταν είστε ψυχολογικά πεσμένοι, ποια σκέψη σας κάνει να συνεχίσετε;

Χρειάζομαι λίγη ώρα απομονωμένος με τον εαυτό μου. Όταν είμαι στην Αθήνα και έχω μια κακή μέρα, σταματάω με το τρένο στο Μοναστηράκι και περιπατώ ως το Θησείο. Περνάω από τη Ρωμαϊκή Αγορά, από την Ελληνική Αγορά, βλέπω την Ακρόπολη... Αυτή η βόλτα με αναζωογονεί απίστευτα. Να κοιτάς τον ήλιο να δύει και να σκέφτεσαι ότι αύριο είναι μια άλλη μέρα και ο ήλιος θα αναστείλει ξανά. ☺